

مقاله پژوهشی: ارائه راهبردهای فرهنگی تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران

جمال شفیعی^۱ و رضا محمدی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۷/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۹/۲۰

چکیده

جمهوری اسلامی ایران از یک فرهنگ غنی اسلامی- ایرانی برخوردار است که برگرفته شده از فرهنگی اصیل ایرانی و اندیشه‌های ناب اسلامی که در بیانات امام خمینی (رحمته‌الله) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به درستی مورد استفاده و تاکید قرار گرفته است، بدون شک با اتکاء به این مبانی دقیق و داشتن راهبردهای صحیح فرهنگی و بکارگیری دقیق آن، یکی از مهم‌ترین جلوه‌های تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود، به همین منظور در این تحقیق با بهره‌گیری از تکنیک SWOT راهبردهای فرهنگی به منظور تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران ارائه شده است، بدین منظور نخست (نقاط قوت فرهنگی ۲۸، نقاط ضعف ۲۵، فرصت ۲۴، تهدید ۱۹ سوال) ۹۶ سوال در جامعه آماری با نمونه‌گیری هدفمند به تعداد ۱۱۲ نفر که از خبرگان شاغل در پست‌های مدیریت راهبردی انتخاب شده بودند، توزیع و پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و تجزیه و تحلیل محیط داخلی وضعیت فعلی فرهنگ، تبیین گردیده و در ادامه ۱۸ راهبرد کلان فرهنگی پیشنهادی ارائه شده، از میان راهبردهای تدوین شده تعداد پنج راهبرد در محیط رادیکال، چهار راهبرد در محیط محافظه کارانه، پنج راهبرد در محیط منفعل و چهار راهبرد در محیط دفاعی، با توجه به قرار داشتن وضعیت فرهنگی در محیط تهاجمی، راهبردهای ارائه شده در این محیط براساس میانگین میزان عملیاتی بودن آنها، با روش QSPM رتبه‌بندی و ارائه شد و مهمترین راهبرد، گسترش فرهنگی و ایدئولوژیک ایران در آسیای جنوب غربی در مقابل تهاجم فرهنگی امپراطوری تبلیغات خارجی با افزایش فعالیت و تحرک سازمان‌های و موسسات مرتبط با آن انتخاب شد.

کلیدواژه‌ها: راهبردهای فرهنگی، تحکیم و توسعه داخلی، قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران، تکنیک SWOT

۱. استادیار دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی

۲. دانشجوی دکتری امنیت ملی - گرایش تهدیدات امنیت ملی، دانشگاه دفاع ملی

۱. مقدمه و بیان مساله

دستیابی به تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی، نیازمند برخورداری از فرهنگ غنی و مستحکم است؛ زیرا فرهنگ زیرساخت و اساس پیشرفت هر کشور و اقتدار درون را برای یک ملت تلقی شده است و باورهای فرهنگی بر همه مسائل و عرصه‌های دیگر سایه می‌اندازد.

نقش علم، اندیشه، تفکر، سبک زندگی، گفتمان، روابط و مناسبات اجتماعی و پاسخ‌گویی به نیازهای معرفتی، زیباشناختی و تئوری، اهمیتی به مراتب بیشتر از ظرفیت‌های قدرت نظامی متراکم یافته است. در چنین شرایطی، کشور و ملتی از امنیت پایدار برخوردار است که ظرفیت‌های فرهنگی آن افزون‌تر، پایدارتر و بنیادی‌تری باشد.

با این توصیف باید استحکام درونی قدرت ملی را مسئله‌ای بنیادین، و اولویتی راهبردی برای کشور در نظر گرفت که تداوم نظام منوط به تحقق و کسب آن است؛ بنابراین نیازمند ارائه راهبردهای فرهنگی استحکام درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران هستیم.

انقلاب اسلامی ایران که با رهبری حضرت امام خمینی (رحمته‌الله) و با تکیه بر مبانی اصیل اسلام ناب محمدی (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و طرح شعار محوری «نه شرقی و نه غربی» در سال ۱۳۵۷ به پیروزی رسید، محصول رویکردی کاملاً فرهنگی و ناب و البته با اتکا به ظرفیت‌ها و نیروهای داخلی، بر مبنای مکتب حیات‌بخش اسلام و هویت ملی بوده است.

فرهنگ ایرانی با سبقه دینی و اسلامی با بهره‌گیری از رهبری حکیمانه، منشأ اصلی و اساسی تحقق انقلاب اسلامی بوده که در نتیجه آن انقلابی با ماهیت «فرهنگی» و ویژگی‌های خاص و منحصر به فرد بنا شده است.

طبیعی است که استحکام درونی قدرت ملی در چنین انقلابی نیز، مستلزم آن بوده که عناصر ساخت قدرت درونی نظام، متناسب با ماهیت فرهنگی انقلاب، طراحی، ساختار بندی و شکل گرفته و توأمان با آن رشد و پیشرفت کند؛ چنانکه رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) تمرکز قوای دشمنان بر موضوع فرهنگ را ناشی از اهمیت فوق‌العاده این موضوع دانسته و معتقدند: اساس فرهنگ عبارت است از عقیده و برداشت

و تلقی هر انسان از واقعیت و حقایق عالم و نیز خلاقیت فردی و اجتماعی و ملی؛ بنابراین دغدغه‌های فرهنگی ناشی از دغدغه نسبت به انسانیت انسان، نسبت به اهداف والای انسانی و نسبت به آن چیزهایی است که واقعاً می‌خواهیم دست پیدا کنیم و برای آن‌ها تلاش کنیم و برای آن‌ها زنده هستیم» (بیانات در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۷۹).

در ادامه ضمن اشراف بر امکانات و استعداد های عظیم موجود و ارتقای قدرت درونی نظام، خواستار هدف‌گذاری دقیق در زمینه‌ی فرهنگ و تأثیر بی‌بدیل نقش آن در نگاه مردم شده‌اند. این تأکید در کنار رهنمودهای سال‌های گذشته‌ی ایشان با مضامین مهندسی فرهنگی کشور در کنار جنبش نرم‌افزاری و نهضت تولید علم و نیز انتظار جدی معظم له برای بالا بردن قدرت درونی نظام با استفاده از پرداختن به موضوعات فرهنگی، اهتمام و جدیت در مسیر پیشرفت علمی موجب شده است که مطالعه و تدوین راهبردهای فرهنگی برای استحکام درونی قدرت ملی نظام، یعنی طراحی یک نقشه عملیاتی برای دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده و همچنین دارا بودن برنامه‌ای که راهنمای مسیر رسیدن به اهداف اساسی باشد، مورد توجه قرار گیرد؛ علاوه بر آن، تغییرات محیطی در حال حاضر شتاب زیادی به خود گرفته و از طرفی پیچیده‌تر شدن محیط امنیتی و تهدیدات مترتب بر نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، لزوم به‌کارگیری برنامه‌ای جامع برای مواجهه با این‌گونه مسائل و برای شکل دادن به آینده به شکلی اثربخش، بیش از پیش ضرورت دارد؛ اما شواهد موجود به‌روشنی حاکی از این است که ساختارها و روش‌های مؤثر در ساخت، جهت و تقویت قدرت ملی برای این منظور پاسخ‌گوی نیاز فعلی نیست؛ به عبارتی مشکل، فقدان راهبردهای فرهنگی تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران است. پس مسئله اصل عبارت است از اینکه راهبردهای فرهنگی تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران کدام‌اند؟

اهمیت و ضرورت تحقیق فرهنگ، اساسی‌ترین کلید و نقطه عزیمت استحکام درونی قدرت ملی است و همه‌ی مؤلفه‌های درون‌زای نظام اعم از علم، اقتصاد و دیگر عناصر قدرت ملی یک کشور با بهره‌گیری از عنصر اساسی فرهنگ شکل گرفته و قوام می‌یابد.

نگارندگان در این پژوهش در باب اهمیت تدوین راهبردهای فرهنگی استحکام درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران و در نگاه ایجابی، به دنبال این مهم هستند که اگر این پژوهش انجام شود چه فواید و منافی را در پی دارد و درباره ضرورت موضوع با نگاه سلبی، در پی آن هستند تا نشان دهند اگر این تحقیق انجام نشود چه مضراتی و خطراتی را به دنبال خواهدداشت.

سؤال اصلی پژوهش

راهبردهای فرهنگی تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران کدامند؟

سوالات فرعی

۱. ضعف‌های موجود فرهنگی تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
۲. قوت‌های موجود فرهنگی تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
۳. فرصت‌های موجود فرهنگی تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
۴. تهدیدات موجود فرهنگی تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران کدامند؟

۲. روش تحقیق

روش تحقیق برگزیده شده برای این پژوهش تلفیقی است؛ شیوه‌ای که در آن روش‌های کمی و کیفی ترکیب شده‌اند. مطالب مربوط به حوزه فرهنگ و مولفه‌های فرهنگی با روش کتابخانه‌ای - اسنادی جمع‌آوری شده‌اند، اما برای ارائه راهبرد و مشخص کردن وضعیت

موجود در مدل SWOT از میانگین ضرابی که خبرگان به هریک از شاخص‌های تدوین شده، استفاده شده است. جامعه آماری در این پژوهش بر اساس مؤلفه‌های زیر انتخاب و برابر جدول جمع‌بندی شد:

صاحب‌نظران و کارشناسانی که در تدوین، ایجاد و تهیه اسناد راهبردی فرهنگی نقش مؤثر داشته‌اند و یا به عبارتی صاحب‌نظران حوزه فرهنگ با شرایط (حداقل ۱۰ سال سابقه کار، شاغل در پست مدیریت راهبردی به بالا، دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد به بالا)؛ شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای فرهنگ عمومی، کمیسیون فرهنگی مجلس، کمیسیون فرهنگی مجمع تشخیص مصلحت، معاونت فرهنگی ستاد کل، سازمان صدا و سیما، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت علوم و تحقیقات و فن‌آوری، وزارت آموزش و پرورش، پژوهشگاه فرهنگی و هنر و ارتباطات، سازمان تبلیغات اسلامی؛ کارشناسان دانشگاهی و حوزوی.

۳. چارچوب نظری تحقیق

۳-۱. مفهوم شناسی

- مفهوم فرهنگ

«فرهنگ عبارت است از آن درک، برداشت، فهم، اعتقاد و باور انسان‌ها و روحیات و خلیقات آنها در زندگی» (بیانات در دیدار رئیس و نمایندگان مجلس خبرگان رهبری ۱۳۸۹/۶/۲۵)، از نظر ایشان معنای عام فرهنگ تمام حوزه‌های اجتماع را در بر می‌گیرد.

«مراد ما از فرهنگ، همان ذهنیت‌ها است هر جا که من تعبیر فرهنگ را به کار می‌برم، مرادم آن معنای عام فرهنگ است. یعنی آن ذهنیت‌های حاکم بر وجود انسان که رفتارهای او را به سمتی هدایت می‌کند، تسریع یا کند می‌کند. این حداقل نیمی از عوامل تعیین‌کننده و پیش‌برنده و جهت‌دهنده همه رفتارهاست (بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۷۸/۹/۲۳).

فرهنگ، مجموعه‌ای از نمادها، نهادها و روش‌ها در یک جامعه است که از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود و تعیین و تنظیم‌کننده رفتار انسان‌هاست. این نمادها ممکن است ناملموس (تلقیات، ارزش‌ها و زبان) یا ملموس (ابزار و محصولات فرهنگی) باشد (روستا، ۱۳۸۴: ۷۸).

- قدرت

برخی از تعریف‌های مختلفی که در مورد قدرت در دو بُعد لغوی و مفهومی عنوان شده، به قرار زیر است:

از نظر حضرت امام خمینی (رحمته‌الله)، قدرت از جمله صفات حضرت حق بوده و مفهوم قدرت را به معنی توانایی و خواستن از روی علم و اراده معرفی می‌فرمایند. ایشان قدرت و عجز را مقابل هم می‌بینند و عجز را بالذات با قدرت متقابل می‌دانند (امام خمینی، ۱۳۷۹، ج ۲: ۴۵-۴۲). قدرت، عبارت است از کنترل انسان بر افکار و اعمال دیگر انسان‌ها (مورگتا، ۱۳۸۴: ۳۸۵). قدرت یعنی توانایی فرد یا گروه برای دستیابی به هدف‌ها یا پیشبرد منافع خود؛ به بیان دیگر می‌توان گفت قدرت به مفهوم توانایی تأثیرگذاری بر دیگران است (گیدنر، ۱۳۷۷: ۷۸۹).

- قدرت ملی

مقصود از قدرت ملی آن است که جامعه و کشور، از اخلاق، علم، ثروت، نظام سیاسی کارآمد و عزم و اراده عمومی برخوردار باشد (حدیث ولایت، ۱۳۷۶: ۶). قدرت ملی عبارت است از: توانایی، قابلیت یک ملت و یک کشور برای استفاده از منابع مادی و معنوی خود با هدف اعمال اراده ملی و تحصیل اهداف و منافع ملی (حافظ‌نیا، ۱۳۸۶: ۴۶).

- راهبرد فرهنگی

فرآیند تدوین، تصویب و اعمال راهبردهای کلان فرهنگی، سازمان‌دهی و تقسیم کار ملی و نظارت و ارزیابی راهبردی در نظام‌های مختلف کشور با توجه به رهیافت‌های مهندسی فرهنگ و مهندسی فرهنگی و مقتضیات ملی و جهانی است (دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۲: ۱۷).

- استحکام

استحکام به معنی محکم شدن، استوار شدن، استواری و استحکامات آمده است. در لغت‌نامه دهخدا به معنی استوار شدن، استوار گردیدن، حصانت و محکمی بیان شده است (دهخدا، ۱۳۷۷).

- توسعه

توسعه را گذار از حالتی به حالتی دیگر یا عبور از مرحله‌ای به مرحله دیگر و تغییر ساختارهای موجود و یک ساختار کارآمد و منطبق با نیازهای جدید دانسته‌اند (آلسحاق، ۱۳۹۰: ۳۰). توسعه فرآیندی است که متضمن بهبود مداوم در همه عرصه‌های زندگی انسانی، اعم از مادی و معنوی و بهبود بنیان‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی باشد که انسان در این فرآیند به حیاتی با عزت نفس و اتکا به خود همراه با گسترش دایره انتخاب در محدوده پذیرفته شده، دست یابد (نظریور، ۱۳۷۸: ۲۷).

- استحکام ساخت درونی نظام

عاملی که می‌تواند کشور شما را در مقابل هر افزون‌طلبی، هر انحصارطلبی، هر تجاوز، هر ماجراجویی و هر بحران‌سازی حفظ کند، استحکام ساخت داخلی نظام است. (پاسخ رهبر معظم انقلاب به پرسش استحکام درونی، ۹۲/۱۱/۱۶)

۲-۳. مولفه‌های فرهنگی استحکام (تحکیم و توسعه) درونی قدرت ملی از دیدگاه

حضرت امام خمینی (رحمته‌الله)

- ماهیت استحکام درونی قدرت ملی

در ادبیات حضرت امام خمینی (رحمته‌الله) یک نظام وقتی به قدرت می‌رسد که از درون ساخته و مستحکم شده باشد. استحکام درونی قدرت ملی متشکل از اجزا و واحدهای به هم پیوسته‌ای است که برآیند افزایش توان هر یک از این واحدها می‌تواند به تقویت مقوله «قدرت ملی» در یک کشور بیانجامد.

اجزای استحکام درونی قدرت ملی هم در حوزه‌های نرم‌افزاری و هم در حوزه‌های سخت‌افزاری با تکیه بر ظرفیت‌های بومی و توانمندی‌های داخلی قابل تعریف هستند؛ چون ملتی که در تأمین مایحتاج اولیه خود وابسته باشد، طعم استقلال و عزت را نخواهد چشید. اتکا به داخل و نیروهای خودی برای توسعه و استحکام درونی قدرت ملی از خواسته‌های دینی ماست که به‌وفور می‌توان برای آن از آیات و روایات استناد کرد. آیاتی

نظیر آیه مبارکه نفی سییل و عدم سلطه کفار بر مسلمانان، آیه «و اعدوا لهم ما استطعتم من قوه و من رباط الخیل» و روایاتی چون «عزت مؤمن در بی‌نیازی از دیگران است» و ... که در راستای استحکام درونی قدرت ملی بسیار پرکاربرد هستند.

- اهمیت درونی وحدت ملی

از دیدگاه امام خمینی (رحمه الله) وحدت ملی در پیروزی انقلاب اسلامی نقش داشته است و ضامن حفظ دستاوردهای آن به‌شمار می‌آید، بنابراین شایسته است انسجام، وحدت درونی بر اساس ارزش‌های مکتبی همچنان مستحکم و پایدار باقی بماند تا از طریق سازندگی و توسعه تداوم یابد.

امام خمینی (رحمه الله) همواره رمز پیروزی و بقای انقلاب را در دو اصل می‌دانستند:

- کلمه توحید: «انگیزه الهی داشتن و مقصد عالی را حکومت اسلامی دانستن»
- وحدت کلمه: «یکپارچگی و اجتماع پرشور مردم و حضور در صحنه‌های گوناگون»

ایشان وحدت را رکن اساسی در جریان انقلاب اسلامی دانسته و می‌فرمودند: «ابعاد قیام همه قشرها را گرفته است؛ اختصاص به یک دسته‌ای یا دسته‌ی دیگر ندارد...» (امام خمینی، ۱۳۷۴-۱۳۶۹، ج ۹).

- فرهنگ مقاومت و شهادت

یکی از مؤلفه‌های مهم مؤثر در استحکام درونی قدرت ملی نظام جمهوری اسلامی ایران، فرهنگ مقاومت و شهادت است.

اگر ملّتی راه شهادت را انتخاب کند، هیچ‌گاه تن به اسارت و ضلالت نمی‌دهد. با توجه به این نوع نگاه، امام خمینی (رحمه الله) می‌فرماید: «منطق ملت ما، منطق صدر اسلام است، اگر بکشیم بهشت می‌رویم و اگر کشته بشویم به بهشت می‌رویم، این منطق شکست ندارد» (امام خمینی، ۱۳۷۰: ۳۱۴)

شهادت‌گرایی از واژگانی است که با فرهنگ ایرانیان عجین گشته و پس از انقلاب اسلامی ایران به‌ویژه در دروان دفاع مقدس، در قالب فرهنگ استقامت، سلحشوری و فداکاری نمود یافته است. بعد از اسلام و در مکتب شیعه با الهام از عاشورا، روحیه شهادت‌طلبی در دوره‌های مختلف بازتولید می‌شود که باید گفت اساساً شهادت از اجزای جدایی‌ناپذیر هویت شیعه است (مصلی‌نژاد، ۱۳۸۹: ۳۳۶). فرانسیس فوکویاما می‌گوید: «شیعه پرنده‌ای است که افق پروازش خیلی بالاتر از تیررس ماست. این پرنده دارای دو بال است، یک بال سرخ و بال دیگر سبز؛ بال سرخ شیعه، شهادت‌طلبی است که ریشه در کربلا دارد و شیعه را فناپذیر کرده است» (ایزدی، ۱۳۸۷: ۸).

- عزت ملی (عدم وابستگی فرهنگی)

یکی دیگر از مؤلفه‌های فرهنگی برای استحکام درونی قدرت ملی نظام جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه حضرت امام خمینی (رحمه‌الله)، نداشتن وابستگی فرهنگی و عزت ملی و حرکت در چارچوب‌های عزتمندی ملت است؛ «این عزت ملی به‌عنوان مهم‌ترین دستاورد انقلاب اسلامی از اصلی‌ترین موازین حرکت دولت‌مردان باید باشد. اگر فرهنگ جامعه‌ای وابسته و مرتزق از فرهنگ غرب باشد، ناچار دیگر ابعاد آن جامعه به‌جانب مخالف گرایش پیدا می‌کند و بالاخره در آن مستهلک می‌شود و موجودیت خود را در تمام ابعاد از دست می‌دهد» (امام خمینی، ۱۳۷۴-۱۳۶۹، ج ۱۵، ۱۶).

حضرت امام خمینی (رحمه‌الله) با توجه به آیه شریفه «لن يجعل الله الكافرين على المؤمنين سبيلا» استقلال را یکی از مهم‌ترین اصول و محورهای برنامه‌ریزی‌های توسعه و وابستگی و سلطه فرهنگی را اساسی‌ترین علت عقب‌ماندگی کشورهای جهان سوم می‌دانستند و بارها و بارها درباره آن به ملت‌های دربند، به‌خصوص مسلمانان هشدار دادند. از خود بیگانگی فرهنگی، استعمار فرهنگی، فرهنگ استعماری، سلطه فرهنگی، فرهنگ سلطه، استقلال فرهنگی، تحول فرهنگی و استقلال فکری، مفاهیمی هستند که ایشان برای بیان جنبه‌های مختلف وابستگی فرهنگی ملل اسلامی و اهمیت حصول استقلال فرهنگی در سخنرانی‌ها و نوشته‌هایشان به‌کار برده‌اند و می‌فرمایند:

«اسلام وابستگی شما را و ما خودمان را به دیگران منکر است، می‌گوید نباید صنعت ما وابسته باشد، نباید زراعت ما وابسته باشد، نباید ادارات ما وابسته باشد، نباید اقتصاد ما وابسته باشد، نباید فرهنگ ما وابسته به غیر باشد... مبدأ این همین است که در فکر، وابسته هستیم، فکرمان نمی‌تواند بکشد این را که ما خودمان هم فرهنگ داریم، خودمان هم فرهنگمان غنی است خودمان هم همه‌چیز داریم.» (همان، ج ۱: ۴۸۶).

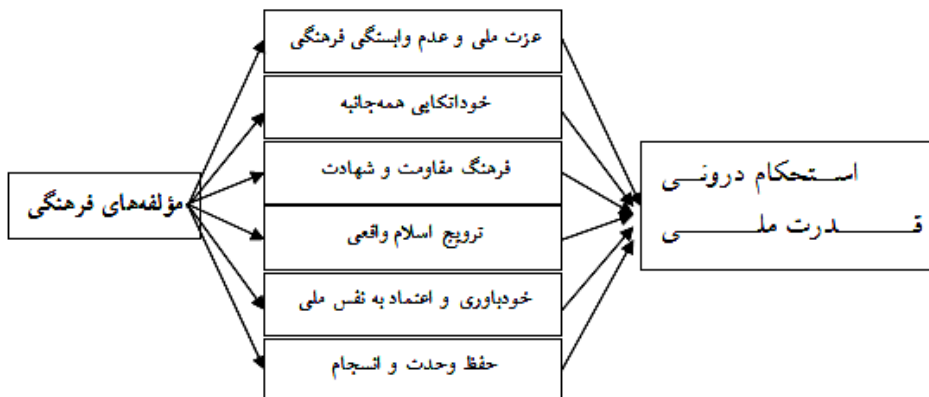
«ملت عزیز ایران و سایر کشورهای مستضعف جهان، اگر بخواهد از دام شیطنت‌آمیز قدرت‌های بزرگ تا آخر نجات پیدا کنند، چاره‌ای جز اصلاح فرهنگ و استقلال آن ندارند» (همان، ج ۱۵: ۲۶۷).

- خوداتکایی

جمهوری اسلامی ایران، هویت متمایزی را در منش فرهنگی و سیاستی خود پذیرفت که کاملاً بر مبنای اسلام بود. الگویی که تجانس و ارتباطی با ساختار اندیشه سکولار نداشت؛ یعنی مبانی فکری، هدف، فرآیند تاریخی و تطوراتی متمایز از گفتمان سکولار داشته و پایه‌گذار فرآیندی معرفتی، از طریق عرضه گفتمانی جدید بود؛ که غرب با درک این امر، درصدد چالش با آن بر آمد؛ ولی امام خمینی (ره) محاصره‌ی فرهنگی توسط دشمنان انقلاب را برای ملت بزرگ ایران نه تنها مصیبت نمی‌داند، بلکه به آن با دید فرصتی برای به خود آمدن مردم برای رسیدن به استقلال فرهنگی دانسته و می‌فرماید: «این محاصره‌ی فرهنگی را که خیلی از آن می‌ترسند، من یک هدیه می‌دانم برای کشور خودمان؛ برای اینکه محاصره فرهنگی معنایش این است که مایحتاج ما را به ما نمی‌دهند. وقتی مایحتاج را به ما ندادند خودمان می‌رویم دنبالش، مهم این است که ما بفهمیم که دیگران به ما چیزی نمی‌دهند، ما خودمان باید تهیه کنیم» (همان، ج ۱۴: ۱۱۵-۱۱۶). در دیدگاه امام خمینی (ره) محاصره‌ی فرهنگی یک هدیه است برای ملتی که از این فرصت برای بازسازی فرهنگی خویش بهره می‌جوید و به‌طور طبیعی مشکلاتی را تا رسیدن به نقطه مطلوب و سپس ایده‌آل تحمل می‌کند و می‌فرماید: «مادامی که بخواهیم مستقل باشیم و زیر بار وابستگی نرویم، باید تحمل این مشکلات و قدرت مبارزه با آن را پیدا کنیم» (همان، ج ۱۶: ۱۶۲).

- اعتماد به نفس ملی و خودباوری (ما می توانیم)

از دیدگاه حضرت امام خمینی (رحمته الله علیه)، ایران از نظر منابع طبیعی و انسانی کشوری غنی محسوب می شود و از این رو لزوم استفاده از این ظرفیت ها و امکانات انسانی و طبیعی را به دفعات به مسئولان گوشزد کرده اند. یکی از مهم ترین هدایت گری های ایشان به ملت ایران در مبارزه بزرگ خویش علیه استعمار، تقویت اعتماد به نفس آنان بود. امام (رحمته الله علیه) در این زمینه می فرمایند: «آن ها که این صنعت های بزرگ را درست کردند، آن ها هم انسان های یک سر و دوگوشی هستند که مثل سایر انسان هایند؛ منتها قبل از ما بیدار شدند و ما را خواب کردند، قبل از اینکه ما بیدار شویم آن ها بیدار شدند و هم خودشان را صرف این کردند که با آیدای خودشان مستقیماً یا به طور غیرمستقیم ما را غافل کنند، ما را خواب کنند و به ما تزریق کنند به اینکه شما نمی توانید» (همان، ج ۱۳: ۵۳۴).

شکل (۱): مؤلفه های فرهنگی استحکام درونی قدرت ملی ج.ا.ا از دیدگاه امام خمینی (رحمته الله علیه)

۳-۳. مؤلفه های فرهنگی استحکام (تحکیم و توسعه) درونی قدرت ملی از دیدگاه

حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی)

در بررسی گزاره های مرتبط با بحث استحکام، شاخص هایی از طرف معظم له مطرح

شده است که در ذیل به برخی از آن ها اشاره می شود:

- حضور مردمی پای صندوق‌های رای

ایشان حضور مردم را در پای صندوق رأی شاخص نظام مستحکم دانسته و فرموده‌اند: نظامی مستحکم است که تعداد بیشتری از مردم‌اش در هنگام انتخابات پای صندوق‌ها بیایند و رأی بدهند؛ این نشانه استحکام یک نظام است (بیانات در دیدار کارگزاران حج، ۱۳۷۸/۱۱/۲۶).

معظم له پیشرفت علمی را نیز شاخص نظام مستحکم عنوان داشته و فرموده‌اند: علم، اقتدار و مساوی با قدرت است؛ هر کسی که علم را پیدا کند، می‌تواند فرمانروایی کند؛ هر ملتی که عالم باشد، می‌تواند فرمانروایی کند؛ هر ملتی که دستش از علم تهی باشد، باید خود را آماده کند که دیگران بر او فرمانروایی کنند.

- مقابله با دشمن، موانع و چالش‌ها

ایشان مقابله با دشمن، موانع و چالش‌ها را نیز شاخص نظام مستحکم دانسته و فرموده‌اند: عزت به معنای ساخت مستحکم درونی یک فرد یا یک جامعه است که او را در مقابله‌ی با دشمن، در مقابله‌ی با موانع، دارای اقتدار می‌کند و بر چالش‌ها غلبه می‌بخشد؛ ادبیات انقلابی امام (رحمت‌الله‌علیه) احیای روح عزت، نه با تفاخر، نه با غرور، نه با به‌خودبستن، بلکه با استحکام ساخت درونی است (بیانات در مراسم سالگرد حضرت امام (ع)، ۱۳۹۰/۳/۱۴).

معظم له، لازمه حرکت به سمت اهداف آرمانی را شاخص نظام مستحکم دانسته و فرموده‌اند: در پیشرفت به سمت هدف‌های آرمانی، باید ساخت درونی قدرت را استحکام بخشید؛ ... اگر می‌خواهیم این راه را ادامه دهیم و به این سمت حرکت کنیم و این هدف‌ها را دنبال کنیم و چشم به این آرمان‌ها بدوزیم و پیش برویم و در مقابل این معارضه‌ها ایستادگی کنیم و صبر و توکل را به کار بگیریم، باید ساخت قدرت ملی را در درون کشور تقویت کنیم و استحکام ببخشیم (بیانات در دیدار با مسئولان نظام، ۱۳۹۲/۴/۳۰).

- اندیشه‌ی کامل، با نگاه عاقلانه و خردمندانه

حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) ارائه راه‌حل مشکلات کشور را شاخص نظام مستحکم دانسته و فرموده‌اند: بعضی می‌خواهند مشکلات را با کمک دیگران، با تکیه‌ی به دیگران، با رشوه دادن به دیگران، با تذلل در مقابل دیگران حل کنند؛ بعضی‌ها هم نه، می‌خواهند

مشکلات را با نیروی خودشان، با توان داخلی خودشان حل کنند. باید به تقویت ساخت درونی نظام اهمیت بدهیم؛ این اساس کار است. تقویت درونی با اندیشه‌ی کامل، با نگاه عاقلانه و خردمندانه چیزی است ممکن؛ چه به‌وسیله‌ی پیشرفت علمی، چه به‌وسیله‌ی ساخت و مدیریت درست اقتصادی. راه برطرف کردن مشکلات، تقویت ساخت درونی است و مقدمات لازم برای این کار را آغاز کرده‌اند. «تکیه بر نیروی داخل»، نجات دهنده کشور و زمینه‌ساز حل مسائل گوناگون اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است (بیانات در دیدار با فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش، ۱۳۹۲/۱۱/۱۹).

- حمایت مردم از نظام اسلامی و پیوستگی آنان با نظام

معظم له راز ماندگاری، پیشرفت و امنیت نظام را شاخص نظام مستحکم دانسته و فرموده‌اند: راز ماندگاری و استحکام و اقتدار درونی نظام اسلامی، نظام «برایمان‌ها، محبت‌ها و اراده‌های مردم» است. راز ماندگاری نظام جمهوری اسلامی ایران بر ریل انقلاب و خطوط اصلی امام خمینی (رحمته‌الله) «صراحت در اعلام مبانی و مواضع» بوده است و مواضع جمهوری اسلامی ایران باید شفاف و صریح بیان شود. «تاکتیک‌ها و شیوه‌های کار» را می‌توان تغییر داد اما «اصول و مبانی» باید مستحکم باقی بماند. راز استحکام و اقتدار نظام اسلامی، «حمایت مردم از نظام اسلامی و پیوستگی آنان با نظام» است و راز موفقیت و پیشرفت ملت ایران، «ایستادگی» و راز امنیت ملت «نشان دادن اقتدار ملی» است. یکی از مظاهر اقتدار ملی، اجتماعات عظیم مردم همچون راهپیمایی ۲۲ بهمن و انتخابات گوناگون است و هنگامی که مردم اقتدار ملی را به رخ دشمن می‌کشند، دیگر کاری از دست دشمن برنمی‌آید (همان).

- اتّحاد ملی و عزّت ملی

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) می‌فرمایند: آنچه برای نظام جمهوری اسلامی حائز اهمیت است، استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی است، استحکام درونی ملت ایران است؛ همان چیزی که از روز اول تا امروز توانسته است این کشور را حفظ کند؛ اتّحاد ملی،

توجه به آرمان‌های والای نظام جمهوری اسلامی، توجه به عزت ملی. ملت ایران ملت عزیزی است؛ انقلاب عزت ملت را به آن‌ها برگرداند. گذشت آن زمانی که در خاک ایران یک گروه‌بان آمریکایی جرئت می‌کرد بزند توی گوش یک سرهنگ ایرانی؛ آن روزی که مسئولین کشور عزیز ما مجبور بودند که ملاحظه‌ی دشمنان زیاده‌خواه و افزون‌خواه را بکنند، گذشت. جمهوری اسلامی، ملت ایران را عزیز کرد، این عزت باقی است، روزبه‌روز هم این عزت افزایش پیدا کرده است؛ بعد از این هم وظیفه‌ی آحاد مسئولین و هم وظیفه‌ی عموم ملت ایران است که این عزت را پاس دارند، از آن دفاع کنند. یک ملت، با هویت اصلی خود، با عزت خود سرفراز می‌ماند و می‌تواند به پیشرفت برسد. (مراسم تحلیف و اعطای سردوشی دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش جمهوری اسلامی ایران ۱۳/۷/۱۳۹۲).

همچنین می‌فرمایند: عاملی که می‌تواند کشور شما را در مقابل هر افزون‌طلبی، هر انحصارطلبی، هر تجاوز، هر ماجراجویی و هر بحران‌سازی حفظ کند، استحکام ساخت داخلی نظام است (دیدار با دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی، ۲۲/۲/۱۳۸۲).

- مهارت، تلاش و سازندگی

معظم له در مورد جهادگران جهاد سازندگی نیز می‌فرمایند: چون کسانی دشمن این بودند که انقلاب توفیق پیدا کند، می‌دیدند این جوان تحصیل کرده، آگاه یا این انسان ماهر و خدوم و زحمت‌کش دارد با سازندگی و با کار خود پایه‌های این نظام را مستحکم می‌کند (دیدار با جهادگران، ۱۵/۷/۷۷).

- پرهیز از عجله و بی‌ملاحظگی

حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در لزوم «رعایت استحکام و پرهیز از عجله و بی‌ملاحظگی در کارها» فرمودند: هر کاری را از ابتدا باید با استحکام آغاز کرد، زیرا عجله در کارها، مشکل ایجاد می‌کند که متأسفانه در این زمینه نیز نمونه‌هایی وجود دارد (دیدار با کارکنان نیروی دریایی آجا، ۸/۷/۱۳۹۵).

- ثبات و عزم راسخ مردم و مسئولین

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در بیان شاخص‌های بُعد گفتمان استحکام درونی جمهوری اسلامی یعنی مبانی، آرمان‌ها و ارزش‌ها فرمودند: «عناصر این استحکام، برخی عناصر همیشگی است، برخی هم عناصر فصلی است. آنچه جزو عناصر همیشگی است، عزم راسخ است؛ که عرض کردیم. مسئولان کشور باید تصمیم‌شان را در مواجهه‌ی با مشکلات حفظ کنند، عزم راسخ خودشان را محفوظ بدارند، دچار تزلزل نشوند. به سمت آرمان‌ها حرکت کردن، این عزم راسخ را نیاز دارد. این جور نباشد که با مشاهده‌ی اخم دشمن، ترش‌رویی دشمن، حرکت معارضه‌ی دشمن با شکل‌های مختلفش - تبلیغاتی‌اش، سیاسی‌اش، اقتصادی‌اش و امثال این‌ها - متزلزل شوند. هم عزم راسخ مسئولین لازم است، هم عزم راسخ مردم لازم است. البته این دومی - عزم راسخ مردم - الزاماتی هم دارد که حالا معلوم است. ما اگر بخواهیم عزم راسخ مردم را حفظ کنیم، یک سلسله وظایفی را باید انجام دهیم؛ اما آنچه فصلی است - آنچه در حال حاضر برای کشور اولویت دارد - به نظر من مسئله‌ی اقتصاد و مسئله‌ی علم است. مسئولان کلان کشور، سیاست‌گذاران کشور، کسانی که اداره‌ی امور اساسی را در کشور به عهده دارند، به این دو نقطه‌ی اصلی برای پیشرفت باید توجه کنند. روی مسئله‌ی اقتصاد کشور باید تکیه شود، روی مسئله‌ی پیشرفت علمی کشور هم باید تکیه شود» (دیدار با مسئولان نظام، ۱۳۹۲/۴/۳۰).

۴. نتایج تجزیه و تحلیل SW

در این بخش از تحقیق به تشریح نتایج تجزیه و تحلیل SW (نقاط قوت انتخاب شده از بین ۲۸ سوال) (نقاط ضعف انتخابی از بین ۲۵ سوال) در خصوص فرهنگ پرداخته شده است.

مرحله اول: قوت‌ها و ضعف‌ها

ردیف	قوت‌ها	قوت‌های	میانگین نمرات
۱	S1	وجود رهبری نافذ و عالمانه (ولایت مطلقه فقیه) در رأس هرم قدرت و محوریت و فصل‌الخطاب بودن نقش ایشان	۴
۲	S2	اثبات و پذیرش ولایت الله	۳/۹۲
۳	S3	اعتقاد به مبدا و معاد در اعمال و رفتار	۳/۹۲
۴	S4	اعتقاد به معنویت و دین‌باوری آحاد جامعه	۳/۹۲
۵	S5	جذابیت و اثربخشی فرهنگ دینی در سطح جامعه	۳/۷۶
۶	S6	اعتقاد و برخورداری از فرهنگ مقاومت، شهادت و ایثار و فداکاری	۳/۷۶
۷	S7	خودباوری و اعتمادبه‌نفس ملی	۳/۷۶
ردیف	ضعف‌ها	ضعف‌ها	میانگین نمرات
۱	W1	کم‌تحركی سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی در مقابله با جنگ نرم	۳/۶۴
۲	W2	سست شدن نظام فرهنگی - اجتماعی بنیان خانواده	۳/۶
۳	W3	اولویت نداشتن مسائل فرهنگی برای برخی از مسئولان	۳/۴۴
۴	W4	ضعف در انتقال الگوهای هویتی، ارزشی و انقلابی به نسل‌های جدید	۳/۴۴
۵	W5	ضعف برنامه‌ریزی فرهنگی و انسجام میان نیروهای انقلاب	۳/۴

پس از محاسبه میانگین تاثیرپذیری کلیه نقاط قوت و ضعف‌های جدول زیر را تشکیل

داده و با نرم سازی وزن هریک از عوامل قوت و ضعف را به دست می‌آوریم

ردیف	قوت‌ها	میانگین	ردیف	ضریب نرمالایزه شده قوت‌ها	میانگین
۱	S1	۴	۱	۰.۰۸۹	۴÷۴۴/۵۶
۲	S2	۳/۹۲	۲	۰.۰۸۷	۳/۹۲÷۴۴/۵۶
۳	S3	۳/۹۲	۳	۰.۰۸۷	۳/۹۲÷۴۴/۵۶
۴	S4	۳/۹۲	۴	۰.۰۸۷	۳/۹۲÷۴۴/۵۶
۵	S5	۳/۷۶	۵	۰.۰۸۴	۳/۷۶÷۴۴/۵۶
۶	S6	۳/۷۶	۶	۰.۰۸۴	۳/۷۶÷۴۴/۵۶
۷	S7	۳/۷۶	۷	۰.۰۸۴	۳/۷۶÷۴۴/۵۶
ردیف	ضعف	میانگین	ردیف	ضریب نرمالایزه شده ضعف‌ها	میانگین
۱	W1	۳/۶۴	۱	۰.۰۸۰	۳/۶÷۴۴/۵۶
۲	W2	۳/۶	۲	۰.۰۷۷	۳/۴۴÷۴۴/۵۶
۳	W3	۳/۴۴	۳	۰.۰۷۷	۳/۴۴÷۴۴/۵۶
۴	W4	۳/۴۴	۴	۰.۰۷۷	۳/۴۴÷۴۴/۵۶
۵	W5	۳/۴	۵	۰.۰۷۶	۳/۴÷۴۴/۵۶
جمع کل میانگین‌ها (ضعف و قوت)		۴۴/۵۶	جمع وزن‌ها	۱	

ستون‌های به دست آمده را به شکل روبه رو نرمال می‌کنیم. (برای این کار میانگین‌های به دست آمده را با هم جمع کرده و تک تک میانگین‌ها بر این مجموع تقسیم می‌کنیم. با این کار ستونی حاصل می‌شود که مجموع عناصر آن یک است)

مرحله دوم: در این بخش از تحقیق به تشریح نتایج تجزیه و تحلیل OT (فرصت‌های انتخاب شده از بین ۲۴ سوال) (تهدیدهای انتخابی از بین ۱۹ سوال) پرداخته می‌شود.

ردیف	فرصت‌ها	میانگین نمرات
۱	O1	۳/۷۶
۲	O2	۳/۷۲
۳	O3	۳/۴۸
۴	O4	۳/۲۸
۵	O5	۳/۲۸
۶	O6	۳/۱۲
ردیف	تهدیدها	میانگین نمرات
۱	T1	۳/۶۴
۲	T2	۳/۶
۳	T3	۳/۵۶
۴	T4	۳/۴۸
۵	T5	۳/۴۸

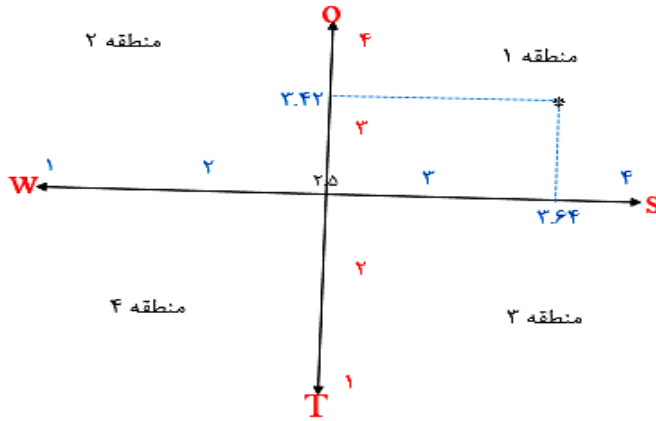
پس از محاسبه میانگین تاثیرپذیری کلیه فرصت‌ها و تهدیدها جدول زیر را تشکیل داده

و با نرم سازی وزن هریک از عوامل فرصت و تهدید را به دست می‌آوریم.

ردیف	فرصت‌ها	میانگین	ردیف	ضریب نرمالایزه شده فرصت‌ها	میانگین
۱	O1	۳/۷۶	۱	۰.۰۹۷	۳/۷۶÷۳۸/۴
۲	O2	۳/۷۲	۲	۰.۰۹۶	۳/۷۲÷۳۸/۴
۳	O3	۳/۴۸	۳	۰.۰۹۰	۳/۴۸÷۳۸/۴
۴	O4	۳/۲۸	۴	۰.۰۸۵	۳/۲۸÷۳۸/۴
۵	O5	۳/۲۸	۵	۰.۰۸۵	۳/۲۸÷۳۸/۴
۶	O6	۳/۱۲	۶	۰.۰۸۱	۳/۱۲÷۳۸/۴
ردیف	تهدیدها	میانگین	ردیف	ضریب نرمالایزه شده تهدیدها	میانگین
۱	T1	۳/۶۴	۱	۰.۰۹۴	۳/۶۴÷۳۸/۴
۲	T2	۳/۶	۲	۰.۰۹۳	۳/۶÷۳۸/۴
۳	T3	۳/۵۶	۳	۰.۰۹۲	۳/۵۶÷۳۸/۴
۴	T4	۳/۴۸	۴	۰.۰۹۰	۳/۴۸÷۳۸/۴
۵	T5	۳/۴۸	۵	۰.۰۹۰	۳/۴۸÷۳۸/۴
جمع کل میانگی‌ها (فرصت‌ها و تهدیدها)		۳۸/۴	جمع وزن‌ها	۱	

ستون‌های به دست آمده را به شکل روبه رو نرمال می‌کنیم. (برای این کار میانگین‌های به دست آمده را با هم جمع کرده و تک تک میانگین‌ها بر این مجموع تقسیم می‌کنیم. با این کار ستونی حاصل می‌شود که مجموع عناصر آن یک است)

مرحله سوم جدول مختصات: تعیین وضعیت فعلی ایران

(عوامل داخلی = IFE = ۳/۶۴) و (عوامل خارجی = EFE = ۳/۴۲)

با توجه به محاسبات به دست آمده وضعیت فعلی فرهنگ در منطقه راهبردهای تهاجمی قرار دارد و به همین منظور راهبردهای تهاجمی باید به سرعت رشد و توسعه یابد، بنابر این باید با استفاده از تقویت ظرفیت‌های فرهنگی در حوزه داخل در یک فاصله زمانی بر علیه فرهنگ بیرونی جنبه تهاجمی بگیریم.

مرحله چهارم تدوین راهبرد و انتخاب برترین راهبردها:

برای هر یک از راهبردهای محیط چهارگانه به شرح زیر تبیین شده است:

- راهبردهای محیط تهاجمی

این حالت مطلوب‌ترین موقعیت محیطی است و شامل موارد زیر است:

۱. تقویت مرجعیت و مقبولیت ج.ا.ا در مقابل جریان‌سازی فرهنگی غرب از طریق ارائه الگوی فرهنگی و انقلابی جامع و توسعه یافته از ج.ا.ا با پذیرش ولایت الله و مقاومت و پایداری و ایثار ملت ایران
۲. گسترش و تقویت اهمیت و قداست جایگاه ولایت مطلقه فقیه از طریق نشر گفتمان انقلاب اسلامی با به‌کارگیری ظرفیت نخبگان و برجستگان و مبلغان حوزه‌های علمیه سراسر کشور

۳. ارتقا و تعالی بخشی بنیه اعتقادی آحاد جامعه از طریق افزایش جذابیت و اثربخشی فرهنگ دینی با برنامه‌ریزی و نقش‌آفرینی هوشمندانه و فعال صدا و سیما و همکاری مراجع معظم تقلید و نهادهای فرهنگی مختلف کشور
- هدف: ارتقا و تعالی بخشی بنیه اعتقادی آحاد جامعه
۴. افزایش نفوذ فرهنگی و ایدئولوژی نظام در سطح منطقه از طریق مقابله با تهاجم فرهنگی و امپراطوری رسانه‌ای بیگانه با فعالیت و تحرک روزافزون سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی ذی‌ربط
۵. توسعه سبک زندگی اسلامی- ایرانی از طریق آشکارسازی انحطاط موجود در سبک زندگی غربی با تقویت اعتقاد به مبدأ و معاد و دین‌باوری واقعی آحاد جامعه و اولویت قراردادن مسائل فرهنگی برای مسئولان نظام

- راهبردهای محیط محافظه کارانه یا محتاطانه

۱. ترویج و نشر روزافزون گفتمان انقلاب اسلامی از طریق استقلال در سیاست- گذاری و تصمیم‌گیری فرهنگی کشور با افزایش تحرک و پویایی سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی
۲. تقویت بنیه فرهنگی- اجتماعی خانواده‌ها و جوانان از طریق تولید برنامه‌های سازمان‌یافته و همگرا با همکاری رسانه‌های صوتی و تصویری و حوزه‌های علمیه
۳. تقویت روزافزون بنیه فرهنگی و ایدئولوژی نظام از طریق کاهش قدرت فرهنگی- سیاسی غرب در سطح منطقه با بهره‌گیری از فرهنگ مقاومت و پایداری، ظلم‌ستیزی و مظلوم‌یابوری
۴. کاهش تمایل به سبک زندگی غربی و رفاه‌طلبی در سطح جامعه از طریق ارائه الگوی جامع، راهبردی و پویای فرهنگی و انقلابی با تلاش و کوشش جهادی مسئولان فرهنگی و تعامل بین نهادهای فرهنگی

- راهبردهای محیط انفعالی

۱. تقویت زیرساخت‌های فرهنگی کشور از طریق افزایش جذابیت و اثربخشی فرهنگ دینی در سطح جامعه با استفاده از قابلیت و ظرفیت جامعه رسانه‌ای، علما و برجستگان دلسوز و متعهد نظام
۲. مقاوم کردن کشور در مقابل جریان‌سازی و نفوذ فرهنگی غرب علیه نظام مقدس ج.ا.ا. از طریق پذیرش ولایت‌الله و ولایت مطلقه فقیه با ایجاد خودباوری و اعتماد به نفس ملی در آحاد جامعه
۳. تقویت اعتقاد به مبدأ و معاد و دین‌باوری آحاد جامعه و مسئولان نظام از طریق تلاش جهادی و انقلابی و دغدغه فرهنگی آنها با بهره‌برداری از ظرفیت جامعه رسانه‌ای، نخبگان و عالمان فرزانه، متعهد و دلسوز نظام ج.ا.ا.
۴. افزایش جذابیت و اثربخشی فرهنگ دینی در سطح جامعه از طریق مقابله با نفوذ و سلطه امپراطوری رسانه‌ای غرب با اطاعت از ولایت مطلقه فقیه و روشنفکری جامعه با کمک نفوذ بالای مراجع معظم تقلید.
۵. جلوگیری از الگوسازی نظام سلطه در عرصه فرهنگی از طریق تقویت همگرایی و وحدت مسلمانان خارج از کشور با تقویت و ترویج فرهنگ مقاومت و پایداری، ایثار و شهادت‌طلبی

- راهبردهای محیط تدافعی

۱. بهره‌گیری از مرجعیت و مقبولیت ج.ا.ا. در فرهنگ مقاومت و پایداری از طریق مساعدبودن بستر وحدت و همگرایی دینی و مذهبی با افزایش تحرک و تعامل مثبت سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی
۲. واكسینه کردن الگوهای هویتی و دینی و انتقال این الگوها به نسل جوان از طریق مقابله با جریان‌سازی فرهنگی غرب با تقویت خودباوری و اعتماد به نفس ملی در سطح جامعه

۳. جلوگیری از سُست شدن بنیان فرهنگی - اجتماعی خانواده از طریق ترویج، تثبیت و تحکیم سبک زندگی اسلامی - ایرانی با تقویت اعتقاد به مبدأ و معاد، معنویت و دین‌باوری آحاد جامعه

۴. تقویت و استمرار برنامه‌ریزی‌های فرهنگی منسجم و پایدار ناب محمدی (ﷺ) و ائمه اطهار (علیهم‌السلام) از طریق ارائه الگوی عملی از اسلام با احساس مسئولیت مسئولان فرهنگی نظام و آحاد جامعه

باتوجه به اینکه در جدول ماتریس (SWOT) بعد از احصای محیط داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها) و محیط خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) در موقعیت‌یابی به‌عمل آمده، راهبردهای فرهنگی تحکیم توسعه درونی در محیط تهاجمی (SO) قرار گرفت. اولویت‌بندی راهبردها در این محیط از طریق (QSPM) تعیین و ارزیابی گردید و نتایج به شرح زیر است:

اولویت یکم: افزایش نفوذ فرهنگی و ایدئولوژی نظام در سطح منطقه از طریق مقابله با تهاجم فرهنگی و امپراطوری رسانه‌ای بیگانه با فعالیت و تحرک روزافزون سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی ذیربط

اولویت دوم: توسعه سبک زندگی اسلامی - ایرانی از طریق آشکارسازی انحطاط موجود در سبک زندگی غربی با تقویت اعتقاد به مبدأ و معاد و دین‌باوری واقعی آحاد جامعه و اولویت قراردادن مسائل فرهنگی برای مسئولان نظام

اولویت سوم: تقویت مرجعیت و مقبولیت ج.ا.ا در مقابل جریان‌سازی فرهنگی غرب از طریق ارائه الگوی فرهنگی و انقلابی جامع و توسعه‌یافته از ج.ا.ا با پذیرش ولایت الله، مقاومت، پایداری و ایثار ملت ایران

اولویت چهارم: گسترش و تقویت اهمیت و قداست جایگاه ولایت مطلقه فقیه از طریق نشر گفتمان انقلاب اسلامی با بکارگیری ظرفیت نخبگان و مبلغان حوزه‌های علمیه سراسر کشور

اولویت پنجم: ارتقا و تعالی بخشی بنیه اعتقادی آحاد جامعه از طریق افزایش جذابیت و اثربخشی فرهنگ دینی با برنامه‌ریزی و نقش‌آفرینی هوشمندانه و فعال صدا و سیما و همکاری مراجع معظم تقلید و نهادهای فرهنگی مختلف کشور

نتیجه‌گیری

در سال‌های پس از انقلاب اسلامی یکی از راه‌های که دشمنان قسم خورده انقلاب در صد ضربه زدن به دستاوردهای این نظام مقدس بوده، بحث فرهنگ کشور بوده و یکی از بزرگ‌های قابل استفاده در حوزه فرهنگ برای این اهداف پلید امروز، بخصوص فضای مجازی و هدایت جوانان به سوی معرفت جهانی (شناخت واحد، مبنی بر خواسته‌های کشورهای غربی) بوده است.

تأکیدات مقام معظم رهبری بر فرهنگ و دفاع فرهنگی، احکامی از ضرورت همه‌جاگیر شدن این مهم و نیز استفاده از همه امکانات و استعدادها و توانمندی‌های مادی و معنوی جامعه در تقویت و توسعه درونی قدرت ملی است. تقویت قدرت ملی که ضرورت آن، هم در دستورات دینی و هم در تأکیدات رهبر انقلاب به‌وضوح دیده می‌شود. متخصصین علوم تهدیدشناسی، در حال حاضر، جنگ نرم را اصلی‌ترین رویکرد دشمنان در مبارزه با کشورمان می‌دانند. براساس آیه‌ی شریفه‌ی «و اعدو لهم لما استطعتم من قوه...» بهره‌گیری از توانمندی‌های معنوی جامعه و به‌خصوص دفاع از فرهنگ که از ثمرات ارزشمند انقلاب اسلامی است، می‌تواند در تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران بسیار مؤثر باشد. اگرچه این فرهنگ زائیده و مخلوق شرایط، الزامات و نیازهای زمانی و مکانی خودش است و می‌تواند با تغییر شرایط دستخوش تحول و دگرگونی شود، ولی در صورت شناخت دقیق و تیزبینانه از محیط فعلی و تهدیدات جدی ولی خاموش و نرمی که به صورت مختلف در مقابل جمهوری اسلامی وجود دارد، با تقویت ایدئولوژی نظام در سطح منطقه، توسعه سبک زندگی اسلامی- ایرانی، تقویت مرجعیت، تقویت اهمیت و قداست جایگاه ولایت مطلقه و ارتقا و تعالی بخشی بنیه اعتقادی آحاد جامعه، امکان تحکیم و توسعه درونی قدرت ملی را تقویت و امنیت و ثبات کشور را تضمین نمود.

فهرست منابع و مآخذ

۱. آشنا، حسام الدین، اسمعیلی، محمدصادق (۱۳۸۸). امنیت فرهنگی؛ مفهومی فراسوی امنیت ملی و امنیت انسانی، راهبرد فرهنگ، شماره پنجم، صص ۷۴-۸۹.
۲. آشوری، محمد، اسماعیلی، علی، صفدری، سلمان، علیزاده، محمدجواد، کوچکی، محسن، مشتاقی نیا، غلامحسین، منفرد، محمد (۱۳۹۲). «راهبردهای نیل به اقتدار فرهنگی به مثابه‌ی اقتدار حقیقی جمهوری اسلامی ایران»، مطالعه گروهی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران.
۳. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) (۱۳۷۹). دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۴. بابایی، محمدباقر (۱۳۸۱). «مبانی استراتژی فرهنگی بر اساس شیوه‌ی زمامداری حضرت علی (ع) و اصول بر گرفته از نهج‌البلاغه»، رساله دکتری، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران.
۵. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۶). قدرت و منافع ملی (مبانی، مفاهیم و روش‌های سنجش)، چاپ اول، تهران: نشر انتخاب.
۶. حسن بیگی، ابراهیم (۱۳۹۰). مدیریت راهبردی، چاپ اول، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
۷. خامنه‌ای، سیدعلی، بیانات در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۷۹.
۸. خامنه‌ای، سیدعلی، بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۰/۹/۱۳۷۵.
۹. خامنه‌ای، سیدعلی، بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۲۳/۹/۱۳۷۸.
۱۰. خامنه‌ای، سیدعلی، بیانات در دیدار رئیس و نمایندگان مجلس خبرگان رهبری ۲۵/۶/۱۳۸۹.
۱۱. خامنه‌ای، سیدعلی، بیانات در دیدار هنرمندان و مسئولان تبلیغات دفاع مقدس ۱۹/۹/۱۳۷۹.
۱۲. خامنه‌ای، سیدعلی، بیانات در دیدار هنرمندان و مسئولان تبلیغات دفاع مقدس ۱۹/۹/۱۳۷۹.
۱۳. خامنه‌ای، سیدعلی، حدیث ولایت، تهران: دفتر حفظ و نشر آثار حضرت امام خامنه‌ای ۱۳۹۲.
۱۴. خامنه‌ای، سیدعلی، دیدار هنرمندان و مسئولان تبلیغات دفاع مقدس ۱۹/۹/۱۳۷۹.
۱۵. خمینی، روح‌الله (۱۳۷۴ - ۱۳۹۶). صحیفه نور، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۱۶. خمینی، روح‌الله (۱۳۷۴). شرح چهل حدیث، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام.
۱۷. خمینی، روح‌الله (۱۳۷۴)، ولایت فقیه (حکومت اسلامی)، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام.
۱۸. خمینی، روح‌الله (۱۳۷۹). تقریرات فلسفه، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام.
۱۹. دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷). لغت‌نامه، تهران: دانشگاه تهران.
۲۰. ره پیک، سیامک، جمشیدیان، هادی (۱۳۸۹). «بررسی عوامل فرهنگی، اجتماعی مؤثر در امنیت اجتماعی ج.ا.ا و ارائه راهبردهای مناسب»، دانشگاه عالی دفاع ملی، مجله راهبرد بومی شماره ۱۰۸.
۲۱. روستا، احمد (۱۳۸۴). مدیریت بازرگانی، چاپ نهم، تهران: سمت.
۲۲. شورای عالی انقلاب فرهنگی (اداره کل روابط عمومی و اطلاع‌رسانی)، (۱۳۹۲). نقشه مهندسی فرهنگی کشور.
۲۳. شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۸۵). «چالش‌های برنامه‌ریزی فرهنگی در ایران مورد کاوی برنامه‌ها و عملکرد حوزه فرهنگ در برنامه‌های پنج ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی کشور»، انتشارات دبیرخانه شورا، تهران.

۲۴. کریمی، غلامرضا (۱۳۹۲)، «راهبردهای فعالیت‌های فرهنگی ایران در جهان اسلام»، رساله دکتری، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران.
۲۵. گیدنز، آنتونی (۱۳۷۳). جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، چاپ پنجم، تهران: نشر نی.
۲۶. مبینی، عبدالله (۱۳۹۲)، «تدوین راهبردهای تحقق اهداف فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در افق چشم‌انداز»، رساله دکتری، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران.
۲۷. مرادیان، فیض اله، شفیعی، جمال (۱۳۹۰)، نقش فرهنگ در خیزش‌های جهان عرب و تاثیر این تحولات بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه امنیت، سال یکم، شماره دوم.
۲۸. نبوی، سید عباس (۱۳۷۹). فلسفه قدرت، چاپ اول، تهران: سمت.
۲۹. نرم‌افزار حدیث ولایت.
۳۰. نظرپور، محمدتقی (۱۳۷۸). ارزش‌ها و توسعه، چاپ اول، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۳۱. هاشمی نژاد، اکرم السادات (۱۳۸۸)، ناتوی فرهنگی و راهکارهای مقابله با آن از منظر قرآن کریم، برگرفته شده از سایت راسخون. <https://rasekhoon.net/Article/Print47655.aspx>

32. Spykman, N (1942). America s Strategy in world pditics Yale University Press,V.Uandyke, (1966). International politics, New York: Appleton Century crofts.